

METODIKA PISANOG RADA

Programi i pravila formatiranja

Uobičajeni način izrade pismenog rada je danas elektronski a najčešće korišćen program za te potrebe je Microsoft Word. Ovaj program obezbjeđuje izbor između velikog broja slova (fontova) te njihovih veličina, načina i olakšanja u formatiranju teksta. Upoznavanje sa programom ne može oduzeti više od jednog radnog dana, i računa se u elementarna znanja koja su neophodna u svim vrstama pisanih radova. Standardni font koji se koristi u izradi pismenih radova je Times New Roman (kojim je kucan i ovaj tekst), veličina fonta je 12. Margine rada (prostor koji tekst odvaja od ivice strane), iznose po 2,5cm gore i lijevo, a po 3cm dolje i desno. Prored između redova (line spacing) iznosi 1,5. Strane rada moraju biti numerisane kako bi se omogućilo lakše snalaženje i referisanje u toku izlaganja ili odbrane rada. Broj strane se unosi u donjem desnom uglu. Prva strana se ne numeriša.

Naslovna strana

Na, neizostavnoj, naslovnoj strani se navode podaci koji su nophodni za identifikaciju studenta, predmeta, mentora, naslova rada i fakulteta. U zaglavlju naslovne strane se upisuje (navedenim redom): naziv univerziteta, naziv univerzitetske jedinice i naziv odsjeka. Centralni dio strane zauzima naznaka da se radi o seminarskom radu i naslov rada. U podnožju strane se ispisuju ime autora rada i ime mentora.

Citati

Tehnička pravila

Citati, izuzev ako se radi o stihovima pjesme, se stavljaju među znake navoda, npr. „Već smo podsjetili, kako je Descartes u rečenici: cogito me cogitare sveo strukturu refleksije na njen najsazetiji oblik“.

Ako se u citatu nešto posebno ističe (*kurzivom*, **boldom** ili podvlačenjem) od strane onog koji citira, to se obavezno napominje u zagradi. To bi u pomenutom citatu izgledalo ovako: „Već smo podsjetili, kako je Descartes u rečenici: *cogito me cogitare* (kurziv B. S.) sveo strukturu refleksije na njen najsazetiji oblik“

Izostavljanje djelova citiranog teksta se označava sa (...). U našem primjeru: „(...) kako je Descartes u rečenici: cogito me cogitare sveo strukturu refleksije na njen najsazetiji oblik“. Izostavljanje cijelih rečenica iz citiranog teksta se obilježava najčešće znakom (---).

U citatu se zadržavaju sve pravopisne posebnosti originalnog teksta pa i eventualne greške iza kojih se u zagradu stavlja riječ (*sic*).

Dodatna pravila

Doslovno prenošenje teksta iz nekog djela bez primjene pomenutih pravila citiranja označava se najčešće kao **plagijat**. Opšte poznate stvari se ne citiraju.

Ako je djelo upućeno stručnoj javnosti uobičajeno je citirati autora na originalnom jeziku djela (uz prevod u fusnoti), a ako je upućeno široj publici u glavnom tekstu se piše prevod a u fusnoti original.

Upućivanje na jedan citat mora biti tačno i precizno, a izvor provjerljiv.

Uputi na literaturu

Postoje dva načina upućivanja na literaturu koja su, danas, više stvar afiniteta nego naučne korektnosti i ispravnosti. Na studentu je da izabere jedan od ova dva, jednako legitimna, sistema uputa, uz osnovni zahtjev da *u oba slučaja uput mora biti precizan*.

Oksfordski sistem je stariji i koristi se još uvijek često u humanističkim naukama. Po ovom sistemu se bibliografska referenca¹ smješta u fusnotu, a uput na nju se u tekstu označava brojem, kao što je². Ponovno pozivanje na isto djelo u tekstu podrazumjeva skraćenu odrednicu tako što se navodi samo prezime i oznaka da se radi o već navedenom djelu (oznakom n.d., ili latinskim oznakama o.c., ibid ili ibidem). Obavezno je navođenje stranice djela, oznakom str. Ovdje možete vidjeti kako u ovom sistemu izgleda uput na literaturu³, kao i navođenje istog djela naredni put u radu⁴. Prednost oksfordskog sistema je prilično lak uvid u sve podatke koje su vam o citiranom djelu potrebni, uz manu gomilanja fusnota u slučaju čestih napomena i pozivanja na literaturu.

Harvardski sistem je noviji i danas je rasprostranjen do te mjere da se proglašava jednim ispravnim. U našoj starijoj naučnoj literaturi ovaj se sistem nije koristio, dok danas postepeno ulazi u upotrebu. Po njemu se uput na literaturu ne smješta u fusnotu već ostaje u glavnom djelu teksta. Ako je pomenuto prezime autora na kojeg se pozivamo, u zagradu se nakon njega stavlja godina izdanja te broj strane ili stranica npr. „Postulirajući *ethos* kao temelj političkog, Šluk (1977:89) pravi otklon...“. Ako se prezime autora ne pominje u tekstu, zagrada se nakon citata ili rezimiranog dijela sadrži: prezime autora, godinu izdanja i broj strane, npr. (Šluk 1977:89). Harvardski sistem skraćuje reference i pogoduje čestom citiranju i razimiranju, ali je ponekad za čitaoca prilično zahtjevan, jer se za dodatne informacije o djelu mora konsultovati bibliografija (koja je uz ovaj način citiranja neizostavna).

Fusnote

U fusnote se unosi sve ono što bi predstavljalo balast za tekst seminarskog rada, objašnjenja, citati kojima nije mjesto u osnovnom tekstu. Umberto Eko navodi sledeće „razloge“ korišćenja fusnota:

- U fusnotama se autor poziva na druge bibliografske jedinice da bi potkrijepio svoje stavove „o ovoj temi, vidi knjigu tu i tu“,
- fusnote služe za spoljne i unutrašnje reference. U fusnotu se može staviti jedno „up.“ (upoređi koje upućuje ili na drugo djelo ili na drugo poglavlje istog rada),
- u fusnotu se unosi citat kojim se stav potkrepljuje a koji bi u samom tekstu smetao, kako se ne bi izgubila nit u izlaganju,
- fusnote omogućavaju da detaljnije objasnite sud koji ste iznijeli u tekstu,

¹ Uputstva za ispravno navođenje bibliografske reference u dijelu o bibliografiji.

² Primjer oksfordskog načina citiranja.

³ Karl-Folkman Šluk, *Politička filozofija*, Zagreb, Naprijed, 1977, str. 27 – 30.

⁴ Šluk, n.d., str. 98 – 103.

- fusnote suže za korekciju iznijetih stavova; iznošenje suprotnih mišljenja koja donekle ograničavaju vaš autoritet,
- prevod citata koji je dat u tekstu u originalnoj verziji ili originalna verzija ako je u tekstu prevod,
- fusnotama se otplaćuju dugovi, u smislu navođenja knjige koju smo citirali, ili od koje smo preuzeli informaciju.

U oksfordskom sistemu uputa na literaturu u fusnotu se, kao što je rečeno, unose i bibliografske reference. Fusnote ne oslobađaju pisanja bibliografije a sami podaci se razlikuju po tome što se u bibliografiji prvo piše prezime pa ime autora, koje se odvaja zarezom.

Napomene mogu biti:

- dokumentarne – bibliografske reference.
- eksplikativne – koje služe kao dopunsko objašnjenje misli ili činjenice koja se navodi u tekstu.
- uputne (cross reference) – koje upućuju na drugi izvor koji obrađuje istu temu ili na druge djelove istog izvora.

Bibliografija

Navođenje korišćene literature je obavezan dio rada. Broj naslova koji se koriste u seminarskom radu nije presudan za njegovo vrednovanje, ali ukazuje profesoru na vašu predanost u izradi i količinu truda koju ste uložili. Pažnju treba obratiti da navođenje dijela koja niste koristili može izazvati više štete nego koristi. Poznavanje rada autora koji su navedeni u bibliografiji je lako provjerljivo. Ranije su detaljno obješnjeni načini navođenja uputa na literaturu. Bibliografija je posve slična načinu koji smo označili kao oksfordski, sa jednom malom izmjenom. Prezime autora u bibliografiji je na prvom mjestu nakon čeka slijedi zarez, pa ime. Bibliografija podrazumjeva navođenje svih djela koja su iskorišćenja za izradu seminarskog rada, što naravno uključuje članke u novinama i što je najvažnije internet strane, s obzirom da je istraživanje na internetu legitiman način istraživanja i zasluhuje da bude naveden. Bibliografske reference upućuju na djelo koje je korišćeno, citirano, rezimirano, konsultovano prilikom pisanja osnovnog teksta i sadrže:

- prezime autora
- ime autora
- *naslov* (piše se kurzivom),
- broj izdanja (ako ih ima veći broj),
- mjesto izdanja,
- ime izdavača,
- godina izdanja,
- broj toma,
- broj stranice/a.

Slijede primjeri različitih bibliografskih unosa:

Djelo

Schelling, F.W.J., *Sistem transcendentalnog idealizma*, Zagreb, Itro „Naprijed“, 1986.

Članak u zborniku

Razlozi preglednosti uslovljavaju nešto drugačiji pristup navođenju članaka u zbornicima i štampi. Tako se ime članka ističe znacima navoda dok se ima zbornika piše kurzivom. Pogledajte primjer:

White, Howard B., „Francis Bacon“, u Leo Strauss, Joseph Cropsey, *Povijest političke filozofije*, Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga, 2006.

Članak u časopisu

Komnenić, I., „Mučeni van logora“, *Vijesti*, god. X, broj. 3078, 21. oktobar 2006., str. 7.

Internet

Za elektronske medije važi pravilo što detaljnijeg uputa na strene koje se citiraju ili navode. U slučaju web strana neophodno je napisati detaljan URL dok su u slučaju elektronske štampe neophodne FTP adrese. Treba obratiti pažnju da i članci na internetu imaju svoje autore i čija imena moraju biti navedena po pravilima koja su ispisana iznad, te se tek nakon ispravne reference pišu URL i FTP adrese. Primjer navođenja članka sa interneta:

Field, Richard, *John Dewey (1859-1952)*, unos na: *The Internet Encyclopedia of Philosophy*, url: <http://www.utm.edu/research/iep/d/dewey.htm>

Dodatna pravila

Nedostatak informacije o godini objavljivanja djela se obilježava znakom s.d. (sine data), mjesta objavljivanja sa s.l. (sine loco). Treba pomenuti da za nenavođenje tačnog datuma i mjesta izdanja djela kriterijum nije subjektivna nemogućnost autora da dođe do tih podataka. Oznake s.l. i s.d. je legitimno napisati samo ako je objektivno nemoguće doći do datuma i mjesta izdavanja. Skraćenica koje pomažu u snalaženju u dijelu je naravno mnogo više, neke su čak navedene u dijelu o uputima na literaturu, ali ih za ovu priliku nije neophodno sve nabrajati.